
Мр. Јелена Д. Станивуковић²⁹
Универзитет у Београду, Учитељски факултет

Оригинални научни рад
Методичка теорија и пракса број 2/2019.
УДК: 371.3:78]:373.2
стр. 289-302.

ЗАСТУПЉЕНОСТ РАЗЛИЧИТИХ ВИДОВА СТВАРАЛАШТВА У НАСТАВИ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У 3. И 4. РАЗРЕДУ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ³⁰

Резиме: Циљ рада је био да представимо значај и видове музичког стваралаштва и да утврдимо колико често су заступљени видови музичког стваралаштва које учитељи подстичу на часовима Музичке културе у 3. и 4. разреду основне школе. Испитивали смо колико често су заступљени следећи видови стваралаштва: импровизовани покрет уз слушану музику, смишљање илустрација уз слушани/певани музички пример, смишљање текста на познату мелодију, смишљање мелодије на стихове песника; смишљање мелодије и текста песме и креирање ритмичке пратње и аранжмана за извођење на ритмичким инструментима бројалици/песми/музичкој игри. Узорак истраживања је чинило 74 учитеља. Примењена је дескриптивна метода. Резултати истраживања су показали да би у будућности више требало радити на музичкој писмености ученика, пошто је она предуслов за рад на захтевнијим видовима музичког

---

²⁹ jelena.stanivukovic@uf.bg.ac.rs

³⁰Као полазиште рада коришћен је мастер рад Јелене Станивуковић *Улога учитеља у развоју музичког стваралаштва код ученика 3. и 4. разреда основне школе*, одбрањен 13. 7. 2017. на Учитељском факултету пред комисијом: проф. др Александра Милетић (председник комисије), доц. др Александра Стошић (ментор) и проф. др Слађана Јаћимовић (члан).

стваралаштва. Неопходно је наћи начин како би се учитељи подстакли да на часовима у области дечјег музичког стваралаштва у 3. и 4. разреду ставе акценат на комплексније видове стваралаштва као што су смишљање мелодије на стихове песника, смишљање мелодије и текста песме.

Кључне речи: музичко стваралаштво, музичка писменост, млађи школски узраст, настава Музичке културе.

УВОД

Музичко стваралаштво представља најквалитетнији вид музичких, често интегрисаних активности, односно најсложенији и најквалитетнији вид музичког функционисања. „Музичко функционисање обухвата структуре слушног опажања проистекле из карактеристика саме музичке целине, почива на музичкој когницији и обухвата жељено музичко понашање“ (Милетић, 2018:130). Ослањајући се на достигнућа развојне и когнитивне психологије морамо узети у обзир да узраст од 7. до 11. године представља одлучну прекретницу у менталном развоју јер долази до нових облика организације који завршавају конструкције скициране током претходног периода. У млађем школском узрасту дете достиже индивидуалну концентрацију, стварну сарадњу када се ради у групи, из егоцентричног говора настаје спонтани због потребе да се повезане идеје логички доказују (Пијаже, 1996:44). Акције које имају корене у сензомоторној интелигенцији сада су стварне, менталне. Дете је у стадијуму „операција“ јер ствара целовите системе који су истовремено компатибилни и реверзибилни. При томе, операција представља било коју акцију чији је извор увек моторни, опажајни или интуитивни (Пијаже, 1996:52). „...Мишљење детета постаје логичко преко организовања система операција који подлежу заједничким законима целине“ (Пијаже, 1996:55). У музичкој настави, конзервација музичких склопова који се опажају и схватају суштина су сваке операције. Стога, можемо говорити о инваријантности тоналног центра, пулсације, метричке организације на основу опажања акцената, касније тонских висина после процеса поставке асоцијацијом на иницијалисе песама-модела, а онда када су „конзервисани“ – њиховом комбинаториком се уводи у певање из нотног текста. Музичко стваралаштво на пољу стварања мелодијских целина можемо очекивати тек после овог процеса. Додајмо изграђену представу о формалној компоненти са препознавањем сигнала почетка и сигнала завршетка и формирање музичких појмова што је у уској вези са слушном перцепцијом, а она са опажањем од стране других чула (Милетић, 2018). Из различитих перцептивних искустава постепено се развијају музички појмови који ученику омогућавају да прави поређења, организује звуке, генерализује и на крају примењује створене појмове на нове музичке ситуације. Када се у настави музичке културе за млађи школски узраст створе ови услови и ученици стекну сопствено искуство у виду звучног фонда који поседују, можемо очекивати музичко стваралаштво у настави Музичке културе за млађи школски узраст.

Истакнути педагози и музички психолози и педагози (Kvaščev, 1976, Kratus, 1991, Radoš, 2010) дошли су до закључка да музичко стваралаштво има велики утицај на свеукупни развој личности детета. О бројним добробитима музике у целовитом развоју детета постоје и бројна истраживања у којима се истиче утицај музике на когнитивни, емоционални, социјални и психомоторни развој (Hallam, 2010; Collins, 2013; Hogenes, van Oers i Diekstra, 2014). Такође се истиче позитиван утицај музичког образовања и активног учешћа у музичким активностима у стварању трансфера музичких способности на друге способности и вештине, поготово када је реч о музичком стваралаштву као најсложенијем виду музичких активности (Hallam, 2015). Из свих ових разлога, музичко стваралаштво представља изузетно важан део музичког образовања и у складу са тим исказује се потреба сагледавања и актуелизације овог сегмента наставе Музичке културе.

Теоријска полазишта

Поред извођења музике (изговор у ритму, певање, свирање) и слушања музике, битно место у садржајима Музичке културе заузима и музичко стваралаштво. Под музичким стваралаштвом у млађим разредима основне школе подразумевају се различити видови „музичке активности, од изражавања музичког доживљаја средствима других уметности до импровизације мањих музичких целина и пратње песама на дечјим инструментима” (Стојановић, 1996:122). Осврнућемо се на неке видове стваралаштва у настави Музичке културе.

Импровизовани покрет у настави музичке културе

Најједноставнији облик дечјег стваралаштва је импровизација покрета уз музику. Својствен је деци млађег школског узраста (Стојановић, 1996). Овај вид дечјег стваралаштва подразумева пажљиво слушање подстицаја односно музичког дела. Током музичких игара деца постепено стичу смисао за покрет, схватају везу између музике и покрета, развијају искуство у одабиру покрета. Евидентна је нераскидива веза музичке са физичком културом, јер ученици на часовима Физичке културе вежбају варијације брзине и дужине корака и промене смера кретања. Слободнији покрет карактерише велика доза маштовитости, разноликост у кретању у односу на делове слушане композиције као и одабир пригодних покрета који су у складу са карактером композиције – усклађеност покрета је адекватна темпу композиције, њеном облику, тј. форми, а почива на основној усклађености са равномерним протоком основних ритмичких јединица.

Спајање ликовног и креативног музичког израза

Музика је уметност чији садржаји остварују естетско дејство у непрекидном временском току и доживљавају се чулом слуха. Ликовна уметност је у односу на музичку статична и њени садржаји доносе представљање простора, а доживљавају се чулом вида. Ово указује на комплементарност ових уметности и могућност њиховог допуњавања. Такав став заступали су многи музички педагози при чему се истиче да се музички и ликовни развојни пут дечјег стваралаштва одвија паралелно и да се способности постепено повећавају и изоштрују, па би ликовне и музичке садржаје било добро интегрисати (Tomerlin, 1969). Када имамо у виду спој ликовног и креативног музичког израза, ученик треба да има развијену способност да доживљено у музици преточи у ликовно дело, најчешће користећи технику сликања. Подстицај за ову врсту стваралаштва треба да буде непознато музичко дело. Наставник треба ученике да остави у потпуном незнању приликом припреме за активно слушање, да не открива назив дела као ни аутора како не би открио битне карактеристике тог дела и како би оставио деци могућност да сами замисле, закључе и насликају.

Синтеза музичког и литерарног изражавања

„Литерарно изражавање музичког доживљаја је заправо алтернатива ликовном” (Стојановић 1996:124). Наравно, када говоримо о литерарном изражавању које је за подстицај имало музичко дело, мислимо на коришћење речи као средства којим би се испољио индивидуални доживљај ученика. Према релевантним психолошким достигнућима сазнајемо да литерарно стваралаштво заправо замењује и потискује ликовно стваралаштво као етапу која је преживљена и превазиђена (Vigotski, 2005). Приликом дечјег литерарног стварања, наставник би требало да инсистира на стваралачком писању у ком дете „изражава своје лично животно искуство, своје потребе, мисли и осећања на истинит, отворен и непосредан начин” (Gašić-Pavišić, 1990:123). Записивање доживљеног, из свог личног искуства, уз музику може имати и терапеутско дејство и позитивно утицати на развој личности. Ученици такође могу и да осмишљавају нови текст на већ познату мелодију, при чему се упућују да воде рачуна о подударану говорног и музичког ритма. Цео процес се одвија уз непрестано слушање мелодије коју изводи наставник док они осмишљавају текст.

Аранжирање музичке целине

Почетне музичке импровизације ученика кроз аранжирање могу да буду фрагменти већ познате мелодије или ритма. „Аранжирање као вид стваралаштва подразумева измишљање, комбиновање и извођење ритмичких мотива и звучних ефеката на одговарајућим инструментима у пратњи познате, претходно научене,

бројалице, песме или музичке игре” (Стојановић 1996:124). Аранжирање обухвата и импровизацију ритмичке пратње бројалици, песми или музичкој игри, као и сам избор инструмента за пратњу. Први и најнепосреднији корак ка импровизацији ритмичке пратње је рад на бројалицама уз покрете као што су корачање, плескање, тапшање колена, удар песницом о прса, тапшање рамена прекрштеним рукама, пуцкетање прстима итд. Редовним радом на извођењу аранжмана у настави музичке културе стварају се код деце звучни фонд и представе, и на тој основи они ће стварати сопствене импровизације. Пре него што се приступи стварању и извођењу сопственог аранжмана, песма коју ће да прати аранжман мора бити добро научена.

Наведене видове стваралаштва не треба посматрати изоловано већ их треба у континуитету комбиновати на часовима Музичке културе и интегрисати их у наставне садржаје. Карактеристика наставе музичке културе јесте интегративни приступ где су сви садржаји тематски и музички увезани – кроз обједињено музичко опажање, музичко извођење, музичко стваралаштво и схватање појмова и њиховог места у целини. Музички садржаји у спрези са музичким активностима најквалитетнији су облик како музичког тако и општег развоја детета под условом да дете учествује у музичком току, односно развија се кроз сопствено извођење музичке целине. У том контексту, музичко стваралаштво је најсложенији и најквалитетнији вид музичког функционисања детета.

МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

Предмет истраживања је испитивање заступљености различитих видова стваралаштва на часовима Музичке културе у 3. и 4. разреду основне школе.

Циљ истраживања јесте да се утврди да ли, колико често и коју врсту дечјег музичког стваралаштва учитељи подстичу у 3. и 4. разреду основне школе. Из овако постављеног циља дефинишемо следеће задатке истраживања:

1. испитати колико често је заступљен импровизовани покрет уз слушању музику;
2. испитати колико често је заступљено смишљање илустрација уз слушани/певани музички пример;
3. испитати колико често је заступљено смишљање текста на познату мелодију;
4. испитати колико често је заступљено смишљање мелодије на стихове песника;
5. испитати колико често је заступљено самостално смишљање мелодије и текста песме;
6. испитати колико често је заступљено креирање ритмичке пратње и аранжмана за извођење на ритмичким инструментима бројалици/песми/музичкој игри.

Случајни узорак истраживања чинило је 74 учитеља који су запослени у београдским градским општинама у јуну месецу 2017. године и то: 30 учитеља из ОШ „Бранко Ћопић”, 11 учитеља из ОШ „Лазар Саватић”, 10 учитеља из ОШ „Мајка Југовића”, 12 учитеља из ОШ „Бошко Палковљевић Пинки” и 11 учитеља из ОШ „Милан Ракић”. Сви испитаници су дипломирали у Београду на Учитељском факултету, а скоро 3/4 испитаника (74,32%) нема претходног или паралелног музичког образовања у односу на оно које су стекли на факултету. Користили смо дескриптивну методу. Техника коју смо користили је анкетирање, и с тим у вези формирана је анкета са скалом процене (**Прилог**). За обраду података коришћена је фреквенција (учесталост) и проценат одговора учитеља. Све податке смо табеларно приказали.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

1. **Импровизовани покрет уз слушању музику.** Прво питање односило се на то колико често је заступљен импровизован покрет на часовима Музичке културе код ученика 3. и 4. разреда. Фреквенције одговора **учитеља су дате у Табели 1.**

Табела 1. Фреквенције одговора учитеља и проценат заступљености импровизованог покрета уз слушању музику

	Често		Понекад		Врло ретко		Укупно	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Импровизовани покрет уз слушању музику	67	90,54	7	9,46	0	0	74	100

Импровизовани покрет уз слушању музику, као најједноставнији вид стваралаштва, често је заступљен на часовима Музичке културе. У трећем и четвртом разреду не би требало запоставити ни овај вид стваралаштва који је присутан од првог разреда основне школе, али би требало више времена посветити другим, комплекснијим видовима стваралаштва.

3. **Смишљање илустрација уз слушани/певани музички пример.** Друго питање односило се на то колико често је заступљено смишљање илустрација уз инструментални или вокални музички пример. Фреквенције одговора учитеља су дате у Табели 2.

Табела 2. Фреквенције одговора учитеља и проценат заступљености осмишљавања илустрација из слушани/певани музички пример

	Често		Понекад		Врло ретко		Укупно	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Смишљање илустрација уз слушани/певани музички пример	74	100	0	0	0	0	74	100

Резултати су показали како се овај вид стваралаштва јавља на сваком часу, што не сматрамо добрим резултатом јер овај вид стваралаштва има доста изазова. Неретко се у пракси дешава да корелација између ликовне и музичке уметности није искоришћена у сврху развоја музичких способности кроз корелацију два наставна предмета, већ се прибегава илустрацијама у моментима када остане времена на наставном часу које се на овај начин „попуни до звона”. Како би се овај вид стваралаштва користио на прави начин, ученике би требало подстицати да разним врстама линија изразе кретање мелодије, динамику или неку другу компоненту и изражајни елемент композиције, јер то води правој интеграцији. На пример, ученик слуша мелодију и повлачи линије у складу са кретањем мелодије и њеним карактеристикама: легато – повлачењем непрекидне линије, а стакато – испрекидане цртице или тачкице. Сматрамо да би требало спајати ликовни и музички израз на часовима Музичке културе у прва два разреда основне школе, док би у трећем и четвртном разреду требало ставити акценат на друге видове стваралаштва, иако у *Наставном плану и програму за четврти разред* (НПП4, 2016) проналазимо недоследност у виду нелогичног споја где би ученици илустрацијом требало да искажу њима непознату композицију. Ову интеграцију треба условно схватити и приступити јој опрезно да не би била контрапродуктивна за развој креативности.

3. *Смишљање текста на познату мелодију*. Треће питање односило се на то колико често је заступљено смишљање текста на познату мелодију. Фреквенције одговора учитеља су дате у *Табели 3*.

Табела 3. Фреквенције одговора учитеља и проценат заступљености смишљања текста на познату мелодију

	Често		Понекад		Врло ретко		Укупно	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Смишљање текста на познату мелодију	0	0	24	32,43	50	67,57	74	100

Резултати истраживања су показали да је овај вид стваралаштва запостављен на часовима Музичке културе, а могао би вишеструко да послужи музичком напредовању ученика и њиховом општем развоју. Ученике треба упућивати да треба да воде рачуна да се текст уклапа у већ познату музичку фразу. Смишљени текст ће одговарати мелодији уколико је остварено подударње говорног и музичког ритма. Константно упућивање да треба водити рачуна да се текст уклапа у познату музичку фразу, водиће ка уклапању говорног и музичког ритма, правилној дикцији и на крају изражајном певању. Овакви креативни ученички текстови могу се представити на одељенским приредбама.

4. Смишљање мелодије на стихове песника. Следеће питање односило се на то колико често је заступљено смишљање мелодије на стихове песника. Фреквенције одговора учитеља су дате у *Табели 4*.

Табела 4. Фреквенције одговора учитеља и проценат заступљености смишљања мелодије на стихове песника

	Често		Понекад		Врло ретко		Укупно	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Смишљање мелодије на стихове песника	0	0	0	0	74	100	74	100

Сви испитаници су одговорили да је на њиховим часовима Музичке културе врло ретко заступљен вид стваралаштва где ученици треба да осмисле мелодију на стихове песника. На овом виду стваралаштва могло би почети да се ради и у прва два разреда основне школе где би учитељ записао оно што ученици осмисле, а посебно у трећем и четвртном разреду где и сами ученици могу да запишу своје предлоге, а потом их и изведу. Да би се реализовао овај вид стваралаштва, неопходно је да ученици у свом искуству имају мноштво музичких примера које могу извести. Приликом смишљања мелодије, између осталог, ученици треба да покажу колико су научили из области музичке писмености која је предуслов за реализовање овог вида стваралаштва, тако да је питање којим интензитетом се ради на музичком описмењавању ученика.

5. Самостално смишљање мелодије и текста песме. Наредно питање односило се на то колико често је заступљено самостално смишљање мелодије и текста песме. Фреквенције одговора учитеља су дате у *Табели 5*.

Табела 5. Фреквенције одговора учитеља и проценат заступљености самосталног смишљања мелодије и текста песме

	Често		Понекад		Врло ретко		Укупно	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Самостално смишљање мелодије и текста песме	0	0	0	0	74	100	74	100

Самостално смишљање мелодије и текста песме је врло ретко заступљено на часовима Музичке културе, што је и очекивано с обзиром на то да је ово најсложенији вид стваралаштва, и да је до овог нивоа тешко доћи јер је потребно кумулативно искуство у осталим видовима стварања. Као пример добре праксе наводимо фестивал дечјег музичког стваралаштва који подразумева литерарно и музичко стваралаштво – ФЕДЕМУС, где учествују деца узраста од 7 до 15 година на којем стварају своје песме, а потом их и изводе.³¹

6. *Креирање ритмичке пратње и аранжмана за извођење на ритмичким инструментима бројалици/песми/музичкој игри.* Последње питање односило се на учесталост креирања ритмичке пратње и аранжмана за извођење на ритмичким инструментима. Резултати су приказани у Табели 6.

Табела 6. Фреквенције одговора учитеља и проценат заступљености креирања ритмичке пратње и ритмичких аранжмана бројалици/песми/музичкој игри

	Често		Понекад		Врло ретко		Укупно	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Креирање ритмичке пратње и ритмичких аранжмана бројалици/песми/музичкој игри	70	94,6	4	5,4	0	0	74	100

На часовима Музичке културе је стварање ритмичке пратње, а затим и аранжмана за свирање на ритмичким инструментима уз познате бројалице/песме/музичке игре веома често заступљен. Ово је очекиван и задовољавајући податак који је веома охрабрујућ с обзиром на то да је опажање и извођење ритмичке компоненте основа за опажање, памћење и извођење музичке целине уопште. Са децом се ради од првог разреда опажање и извођење пулса (равномерног протока основних ритмичких јединица), тонских трајања – ритмичке окоснице (ритма) и груписања удара (препознавање и извођење наглашених и ненаглашених удара у оквиру основног

³¹ На интернет адреси канала на youtube-у „DKCBEOGRAD” могу се послушати и погледати примери дечјег стваралаштва: <https://www.youtube.com/channel/UCTasYZ8L2N1cV11GReBh1GA>.

метричког обрасца), најпре кроз учење бројалица, потом и кроз извођење аранжмана по слуху, а касније и из нотног текста.

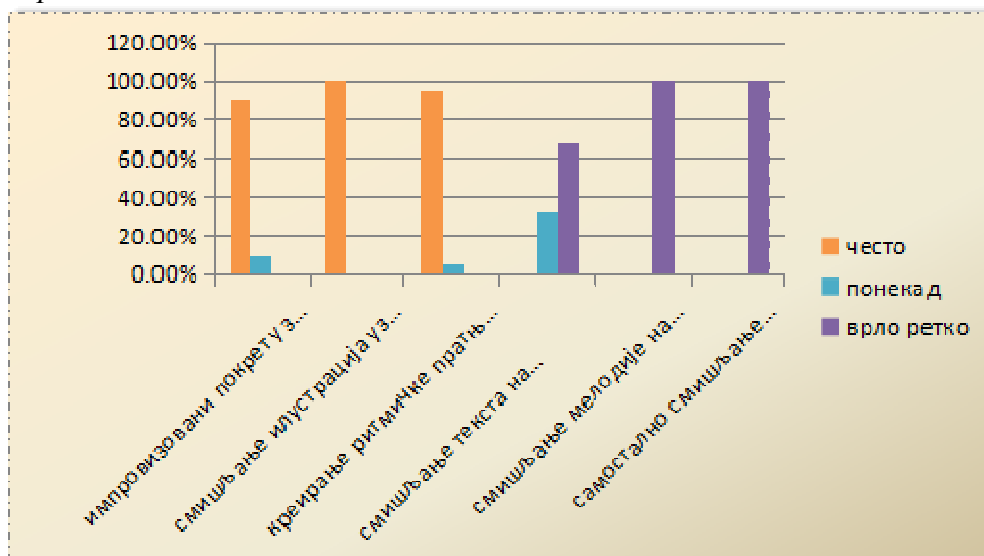
ЗАКЉУЧЦИ

Поред великог значаја рада на музичком стваралаштву у настави Музичке културе и огромног утицаја на развој музичких способности и целокупног развоја детета, музичко стваралаштво има велики утицај и на емотивни развој детета, а позитивна емоција унутар детета, као и у окружењу, неопходна је да би дете уопште музички стварало.

Када погледамо графички приказ (*График 1*) добијених резултата, очигледно је да учитељи најчешће на часовима спајају ликовно и музичко стваралаштво, о којем смо говорили да садржи пуно изазова и указали на недостатке у пракси.

Најзаступљенији видови стваралаштва на часовима Музичке културе су смишљање илустрација уз слушани/певани музички пример (100% често). Следе стварање покрета уз певање песме и креирање ритмичке пратње и аранжмана на ритмичким инструментима узбројалицу/песму/музичку игру (оба 94,6% често, 5,4% понекад), импровизовани покрет уз слушану музику (90,54% често, 9,46% понекад) и смишљање текста на познату мелодију (32,43% понекад, 67,57% врло ретко). Најређе се јављају смишљање мелодије на стихове песника (100% врло ретко) и самостално смишљање мелодије и текста песме (100% врло ретко).

График 1. Заступљеност садржаја на часовима на којима учитељи подстичу деце музичко стваралаштво

Да би се радило на захтевнијим видовима дечјег музичког стваралаштва, потребно је претходно радити на музичкој писмености ученика. Према Наставном плану и програму, предвиђено је да се започне музичко описмењавање ученика у 3. разреду основне школе (НППЗ, 2016). Добијени резултати посредно показују да се недовољно ради и најмање пажње посвећује раду на музичком описмењавању ученика и на томе би требало радити у будућности, не само у 3. и 4. разреду него и на припреми за музичко описмењавање кроз наставу у 1. и 2. разреду. Питање које се отвара овим истраживањем је на који начин подстакнути учитеље да на часовима у области дечјег музичког стваралаштва у 3. и 4. разреду ставе акценат на оне видове стваралаштва који се врло ретко одвијају у њиховом досадашњем раду (смишљање мелодије на стихове песника, смишљање мелодије и текста песме) који могу имати одличне резултате и најпримеренији су овом узрасту.

Литература

1. Collins, A. (2013). Neuroscience meets music education: Exploring the implications of neural processing models on music education practice. *International Journal of Music Education*, 31(2), 217–231.
2. Gašić-Pavišić, S. (1990). Natali Robinson Kol: Dečje stvaralaštvo je slobodno izražavanje ličnog životnog iskustva. U: Marjanović i sar. (1990). *Dečje jezičke igre*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
3. Hallam, S., Council, M. E. (2015). The power of music: A research synthesis of the impact of actively making music on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Music Education Research Centre (iMerc)*.
4. Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28(3), 269–289.
5. Hogenes, M., van Oers, B., & Diekstra, R. F. (2014). The impact of music on child functioning. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 10(3), 1507–1526.
6. Kratus, J. (1991). Growing with improvisation. *Music Educators Journal*. Dostupno na: <http://pom.sagepub.com>, posećeno 11. 11. 2016.
7. Kvaščev, R. (1976). *Psihologija stvaralaštva*. Beograd: ICS.
8. Милетић, А. (2018). *Од народне тоналности до дур-мол система у настави музичке писмености*. Београд: Учитељски факултет.
9. Пијаже, Ж. (1996). Ментални развој детета. У: Пијаже, Ж., Инхелдер, Б. (1996). *Интелектуални развој детета*. Београд: Завод за удбенике и наставна средства. стр.17–60.
10. Radoš, K. (2010). *Psihologija muzike*. Beograd: Zavod za udžbenike.
11. Станивуковић, Ј. (2017). *Улога учитеља у развоју музичког стваралаштва код*

- ученика 3. и 4. разреда основне школе. Београд: Учитељски факултет.
12. Стојановић, Г. (1996). *Настава музичке културе: од I до IV разреда основне школе: приручник за учитеље и студенте Учитељског факултета*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
13. Tomerlin, V. (1969). *Dječje muzičko stvaralaštvo*. Zagreb: Školska knjiga.
14. Vigotski, L. (2005). *Dečja mašta i stvaralaštvo*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Jelena Stanivuković
Faculty of Teacher Education
University of Belgrade

FREQUENCY OF VARIOUS FORMS OF CREATIVITY IN TEACHING MUSIC CULTURE IN PRIMARY SCHOOL – 3RD AND 4TH GRADE

Abstract: The aim of the paper was to present the significance and various forms of music creativity and to determine how often the forms of music creativity, which teachers encourage in the Music Culture classes in the 3rd and 4th grade of the primary school, are represented. We examined how often the following types of creativity are represented: improvised movement accompanied by music, making illustrations while listening instrumental or singing musical example, conceiving lyrics on a well-known melody, conceiving a melody on the lyrics of the poet; making melody and lyrics of songs and creating rhythmic escort and arrangements for performing on rhythmic instruments on a chant/song/musical play. The sample of the research consisted of 74 teachers. A descriptive method is applied. The results of the research showed that in the future more work should be done on the music literacy of pupils, since it is a prerequisite for work on more demanding forms of musical creation. In the area of children's music creativity in 3rd and 4th grade, it is necessary to find a way to encourage teachers to focus on more complex types of music creativity, such as creating melody on poetry texts, making both melody and song lyrics.

Key words: music creativity, music literacy, younger school age, teaching Music Culture.

Рад је примљен 14. 08. 2019. године, а рецензиран 01. 09. 2019. године.

Извори

1. Наставни план и програм за 3. разред ОШ. (2016). Доступно на: <http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/CRPU/Osnovne%20skole%20PDF/Prvi%20ciklus%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja/3%20Nastavni%20program%20za%20treci%20razred%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja.pdf>. Посећено: 15. 3. 2017.
2. Наставни план и програм за 4. разред ОШ. (2016). Доступно на: <http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/CRPU/Osnovne%20skole%20PDF/Prvi%20ciklus%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja/3%20Nastavni%20program%20za%20cetvrti%20razred%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja.pdf>. Посећено: 15. 3. 2017.

ПРИЛОГ
АНКЕТНИ УПИТНИК са скалом процене

Поштовани/а,

Пред Вама се налази анкетни упитник са скалом процене, чија се главна тема односи на заступеност видова **музичког стваралаштва** на часовима **Музичке културе**. Упитник је анониман, стога се надамо искреним одговорима како би се учинили одређени напори да ова врста истраживања добије своје заслужено место у научној експертизи која би помогла да се настава Музичке културе осавремени и унапреди.

Хвала Вам на издвојеном времену!

1. На којој установи сте дипломирали?

а) На Вишој Педагошкој академији.   б) На Учитељском факултету.

Завршио/ла сам у _____ (упишите место)

2. Који је ниво Вашег претходног музичког образовања?

а) _____ година ниже музичке школе. (уписати број завршених година)

б) Завршена нижа музичка школа _____. (уписати назив школе и место)

в) _____ година средње музичке школе. (уписати број завршених година)

г) Завршена средња музичка школа _____. (уписати назив школе и место)

д) Немам музичког образовања.

3. На часовима на којима подстичем креативно музичко изражавање код ученика заступљени су (попуните табелу уписивањем X у одговарајуће поље):

	често	понекад	врло ретко
импровизовани покрет узслушану музику			
стварање покрета уз певање песме			
смишљање илустрација уз слушани музички пример			
смишљање илустрација уз песму која се пева			
смишљање текста на познату мелодију			
смишљање мелодије на стихове песника			
самостално смишљање мелодије и теста песме			
креирање ритмичке пратње (аранжирање) бројалици/песми/музичкој игри			